

GRANSKAD

Av Magnus Rolöf kl. 12:21, 2016-11-10

Bohusläns museum

RAPPORT 2016:XX

Inför detaljplan inom fastigheten Hövik 5:1

Arkeologisk utredning
Hövik 5:1
Valla socken, Tjörns kommun
Anna Ihr

**BOHUSLÄNS
MUSEUM**

Bohusläns museum RAPPORT 2016:XX

Inför detaljplan inom fastigheten Hövik 5:1

Arkeologisk utredning

Hövik 5:1

Valla socken, Tjörns kommun

Anna Ihr

**BOHUSLÄNS
MUSEUM**

Bohusläns museum
Museigatan 1
Box 403
451 19 Uddevalla
tel 0522-65 65 00, fax 0522-126 73
www.bohuslansmuseum.se

ISSN 1650-3368

Författare Anna Ihr

Grafisk form, layout och teknisk redigering Lisa K Larsson

Omslagsbild Foton tagna av Pia Claesson och Anna Ihr. Foto framsida visar den äldre ängsmarken i områdets norra del, mot nordost. Foto baksida visar schaktning vid höjdryggens botten, mot öst.

Tryck Bording AB, Borås 2016

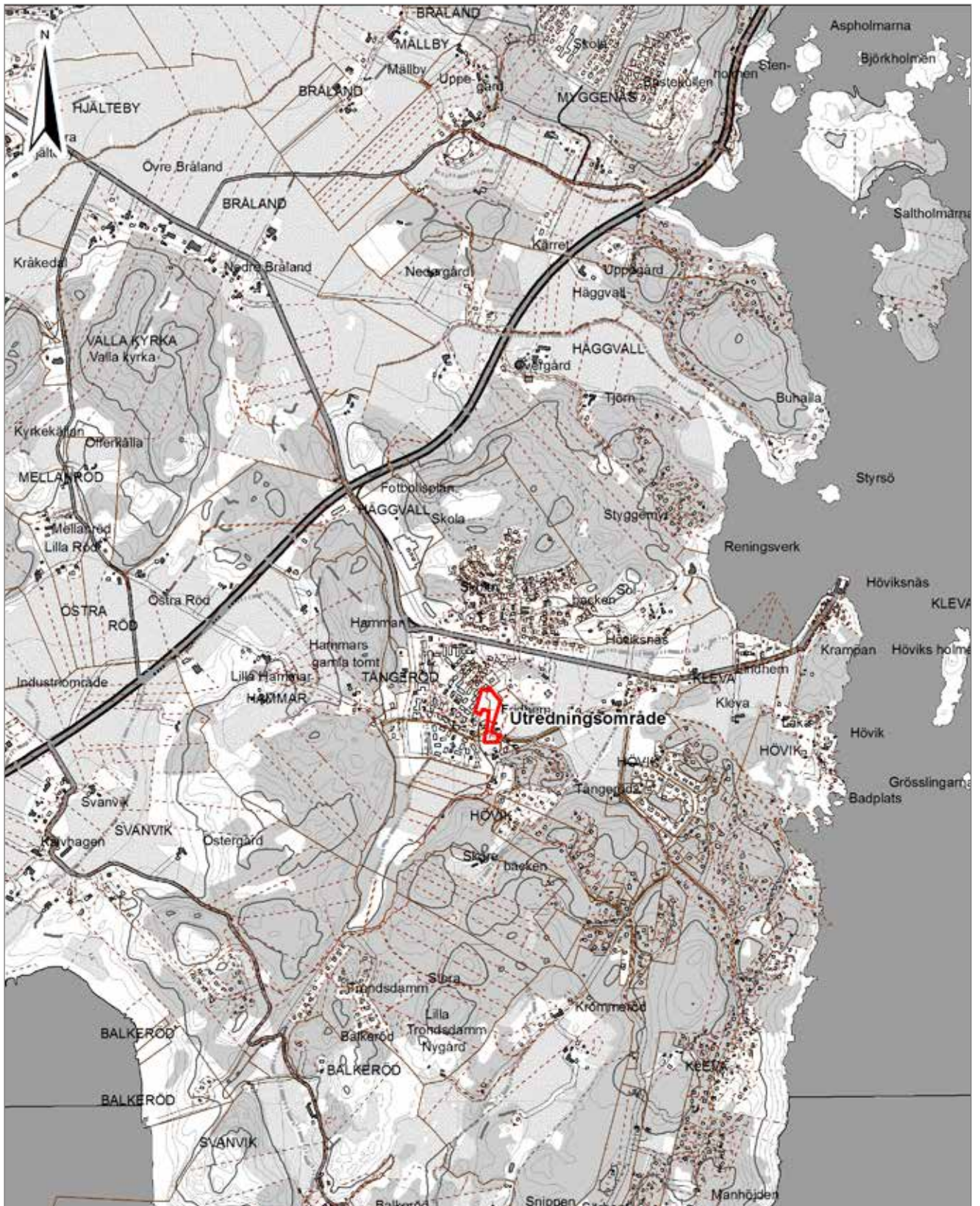
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket medgivande 90.8012

Innehåll

Sammanfattning.....	6
Bakgrund.....	6
Landskaps- och fornlämningsbild.....	6
Utredningsområdet.....	6
Fornlämningsbild och antikvarisk bakgrund.....	6
<i>Fornlämningsbild</i>	6
<i>Tidigare undersökningar</i>	6
Syfte, metod, frågeställningar och genomförande.....	6
Syfte.....	6
Dokumentation.....	8
Metod och genomförande.....	8
Kart- och arkivstudie.....	9
Resultat utredning.....	10
Resultat gentemot undersökningsplanen.....	10
Slutsats och åtgärdsförslag.....	10
Litteratur.....	12
Tekniska och administrativa uppgifter.....	13
Bilaga.....	14

Figur 1. Utsnitt Sverigekartan med platsen för utredningen markerad.

Figur 2. Utsnitt GSD-Fastighetskartan med platsen för utredningen markerad. Skala 1:20 000.

Sammanfattning

I maj 2016 genomförde Bohusläns museum en arkeologisk utredning med anledning av att Tjörns kommun planerar att detaljplanlägga ett område inom fastigheten Hövik 5:1. Området är beläget på Höviksnäs, på Tjörns nordöstra sida. Markanvändningen inom utredningsområdets utgörs generellt av ängsmark i norr och en mindre del bestående av glesare skog på berg i söder. I de södra delarna har ambitionsnivån begränsas till okuler avsökning av krönlägen (direktiv FFU/LST).

I området påträffades i samband med schaktgrävning enstaka flintavslag samt två keramikskärvor. I samma kontext som dessa fynd fanns även moderna fyndkategorier som tegel, porslin, glas med mera. De senare framkom i anslutning till vad som bedömdes vara ett bra boplatsläge beläget i anslutning till det berörda utredningsområdets norra del.

Bakgrund

Tjörns kommun avser att färdigställa detaljplan för bostäder inom föreliggande utredningsområde, se figur 3. Länsstyrelsen har utifrån topografi och fornlämningsbild bedömt att en särskild arkeologisk utredning är motiverad för att ta reda på om någon okänd fornlämning berörs av aktuellt arbetsföretag. Utredningsområdet omfattar cirka 10 500 kvadratmeter.

Landskaps- och fornlämningsbild

Utredningsområdet

Utredningsområdet är beläget i Höviksnäs mellan äldre och nyare bebyggelse. Det aktuella området utgörs kortfattat av ett mindre höjdområde beväxt med sly/körsbärsträd i söder, samt längst i norr en grässlant/plan. I den södra delen på toppen av ett mindre höjdområde finns sedan tidigare en känd kulturhistorisk lämning. I södra utkanten av denna finns idag en parkering med tillfartsväg.

Längs utredningsområdets nordvästra kant löper en gång- och cykelbana. Direkt väst om denna gångbana finns ett flertal byggnader/hus. Utredningsområdet totalt sett mäter cirka 10 500 kvadratmeter i storlek. Höjden över havet varierar mellan cirka 15–25 meter.

Fornlämningsbild och antikvarisk bakgrund

Fornlämningsbild

Inom utredningsområdet finns en känd lämning. Den ligger i anslutning till planområdet och är registrerad som en övrig kulturhistorisk lämning i form av en by-/gårdstomt kallat Tångeröds gamla tomt (Valla 200:2). I direkt anslutning till planområdets södra ände finns ytterligare en registrerad by-/gårdstomt (Valla 200:1). Dessa två gårdstomter har sina äldsta belägg från 1388. Strax öster om utredningsområdet finns därtill en registrerad boplats från yngre bronsåldern (Valla 486) och ytterligare en by-/gårdstomt (Valla 187). Sydöst finns en fjärde by-/gårdstomt (Valla 190).

De förstnämnda skall inte berörs av byggplaner, men sett till kartmaterialet förefaller Valla 200:1–2 beröras åtminstone delvis, se figur 5. Dess lämningar är belägna på mindre höjdlägen invid omgivande jordbruksmark.

Tidigare undersökningar

I direkt anslutning, öster om utredningsområdet, utfördes tidigare en arkeologisk utredning i Höviksnäs (Claesson 2010), där Bohusläns museum sedan också gjorde en liten förundersökning på en bronsåldersboplats (Rolöf 2011). Det finns dessutom flera fornlämningar som har undersökts någon kilometer söder ut. Dessa redovisas utförligt i annan rapport (Alfsdotter 2015; Ytterberg 2015).

Fornlämningsmiljön i närområdet kan kortfattat sägas spegla en tämligen rik förhistorisk miljö, kanske främst från brons- och järnåldern, med många registrerade boplatser, gravmiljöer samt närhet till omfattande hällristningsområden, vilka brukar placeras i bronsålder (jmf Rolöf 2011; Claesson 2010), se figur 3. Att trakten är mycket hällristningsrik pekar också på att det mycket väl kan förkomma ristningar i området.

Syfte, metod, frågeställningar och genomförande

Syfte

Målen för särskild utredning är i första hand deskriptiva (planerings- och beslutsunderlag). Utredningen syftar till att hitta lämningar i området, samt bedöma dem med avseende på fornlämningsstatus.

En övergripande frågeställning är: Hur ser lämningsbilderna inom hela programområdet ut, både förhistorisk

Figur 3. Utsnitt ur GSD-Fastighetskartan, blad 7B8c/7182 med översikt över undersökningsområdet samt närliggande fornlämningar markerade. Skala 1:10 000.

Figur 4. Fotografi över det södra höjdområdet beväxt med sly och mindre körsbärsträd.

som äldre historisk? I denna frågeställning finns en rad riktade frågor som behöver undersökas.

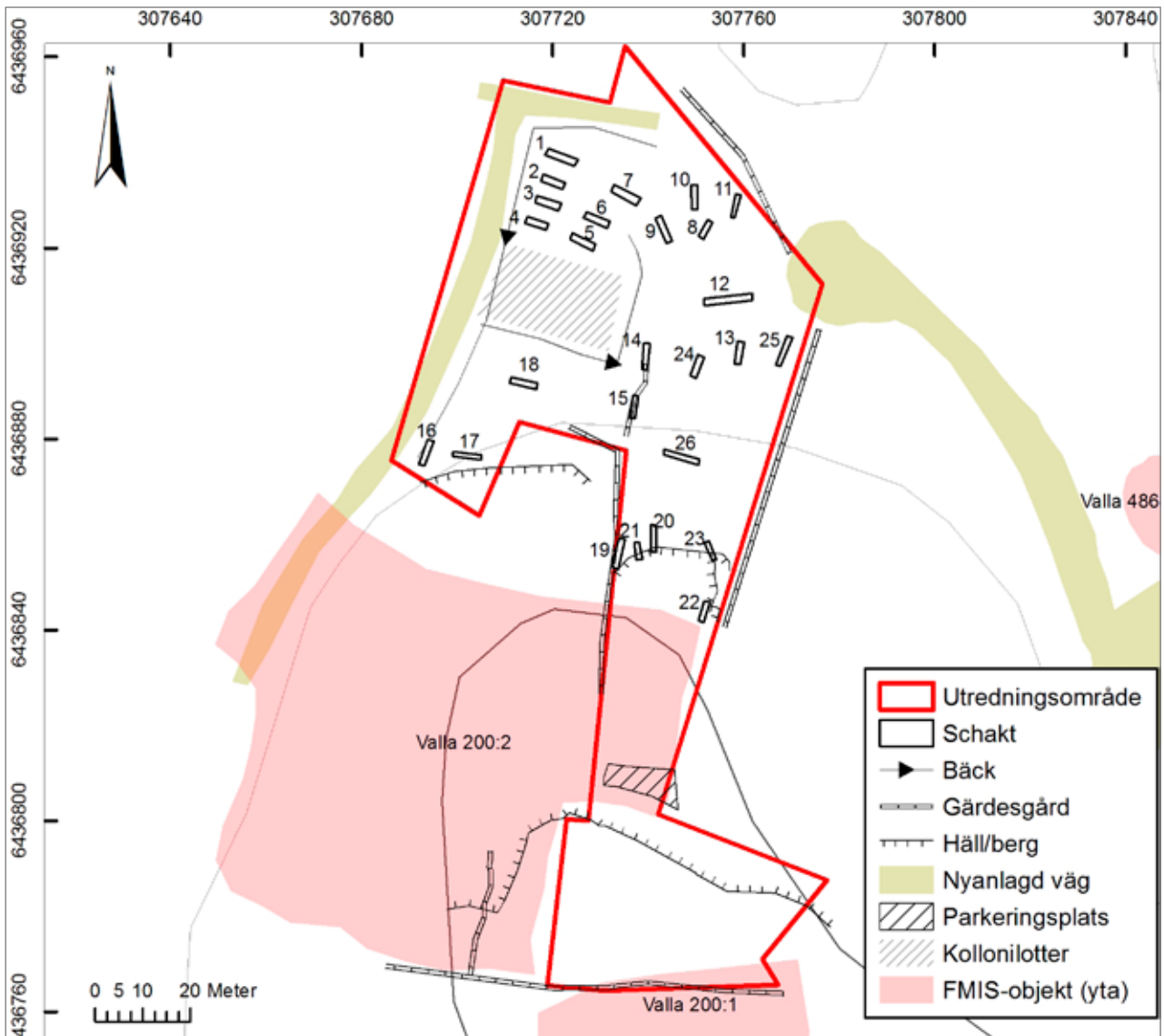
- Hur ser den historiska markanvändningen ut?
- Finns boplatslämningar (och gravmiljöer, hällristningar) inom lägre belägna partier?
- Förekommer det gravar på högre lägen?
- Finns det möjlighet att påträffa hällristningar i området?

Dokumentation

Denna utredning har dokumenterats med inmätning av området med GPS, fotografering av schakt och landskap. Dessutom har området beskrivits liksom alla schakt. Slutligen har en fältdagbok upprättats under tiden i utredningen genomfördes.

Metod och genomförande

Utredningen genomfördes med en inledande genomgång av tidigare undersökningar samt en kart- arkivstudie. Därefter utfördes först en okulär besiktning, sedan

Figur 5. Plankarta med grävda schakt, urval av topografiska element inom utredningsområdet. Skala 1:1 500.

sökschaktgrävning och sondering av påträffade anläggningar med översiktlig fyndbedömning. Bedömningen av fynd gjordes i fält och alla fynd återdeponerades sedan i schakt. Utredningen dokumenterades enligt sedvanlig arkeologisk praxis.

Kart- och arkivstudie

Denna studie avsågs att omfatta en genomgång av tidigare undersökningar samt en mindre kart- och arkivstudie för att få en bild av det historiska markbruket inom området. Tidigare undersökningar har, som nämnts

ovan, redovisats på annan plats. Kart- och arkivstudien omfattade en genomgång av befintligt kartmaterial via Lantmäteriets hemsida för historiska kartor.

Sett till nämnda kartunderlag, så har området historiskt sett huvudsakligen utgjorts av odlingsmark. På laga skifteskartan från 1834 framgår tydligt indelningen i odlingsmark. Samma bild framträder på kartmaterial från sent 1700-tal och tidigt 1800-tal; storskifteskarta av inägor från 1787, 1802 och 1819.

Resultat utredning

I samband med utredningen grävdes 26 schakt inom utvalda områden, till en sammanlagd längd av cirka 150 meter (figur 5 och bilaga 1). Områdets mer höglänta och bergiga del, längst i syd, okulärbesiktades mer översiktligt. Det var främst i denna sydliga del som möjliga ristningar kunde förkomma, dels på grund av berg-i-dagen, dels på grund av höjdnivån över havet. Av denna anledning okulär besiktigades just detta område. Utredningen resulterade i att inga fornlämningar med rester och/eller fynd av förhistorisk karaktär kunde konstateras. Inte heller återfanns några ristningar på någon bergshäll.

Fyllningen i schakten utgjordes huvudsakligen av 0,15–0,6 meter tjock silt, eller siltig sand. De fynd som påträffades i samband med schaktgrävningen bestod i huvudsak av sentida slag som tegel, buteljglas och liknande, se figur 6. I ett av schakten (S21) hittades två

keramikskärvor men dessa var alltför anonyma för att kunna placeras i någon bestämd tidsålder. Sammantaget kan konstateras att inga lämningar, förhistorisk eller kulturhistoriska, påträffats på undersökningsytan.

Resultat gentemot undersökningsplanen

Undersökningsplanens intention får med hänseende till ovan redogörelse anses vara uppfylld.

Slutsats och åtgärdsförslag

Inga ytterligare åtgärder anses behövas inom utredningsområdet. Däremot bör de redan kända by-/gårdstomterna bevakas i samband med en framtida exploatering.

Figur 6. Urval av typiska fynd i utredningsområdet.

Litteratur

Tryckta källor

- Alfsdotter, C. 2015. *Boplatslämningar i Hövik. Avgränsning av Valla 257 och ny boplats*. Arkeologisk utredning Valla Raä 257:2, Hövik 3:33. Valla socken Tjörns kommun. Bohusläns museum Rapport 2015:22.
- Claesson, P. 2010. *Arkeologisk utredning inom Hövik 5:1, Valla socken, Tjörns kommun*. Bohusläns museum Rapport 2010:45.
- Rolöf, M. 2011. *Bronsåldern bakom Tångeröds förskola*. Arkeologisk förundersökning, Valla 486, Hövik 5:1, Valla socken, Tjörns kommun. Bohusläns museum Rapport 2011:17.
- Ytterberg, N. med bidrag av Knutsson, H. 2015. *Gropkeramisk boplats och gånggrift. Delundersökning av en boplats i ett VA-schakt*. Arkeologisk förundersökning Valla 98:1 och 489, Hövik 3:145. Valla socken, Tjörns kommun. Bohusläns museum Rapport 2015:28.

Otryckta källor

FMIS, Digitala Fornminnesregistret. Riksantikvarieämbetet, Stockholm. Tillgänglig digitalt: <http://www.raa.se/hitta-information/fornsok-fmis/>

Lantmäteristyrelsens arkiv

- Valla socken, Tångeröd nr 1-2: Storskifte på inägor 1787. Inägorne till Tångeröd uti Göteborgs o Bohus Län, Tjörns härad.
- Valla socken, Tångeröd nr 1-2: Storskifte på inägor 1802. Nedre Tångeröds inägor uti Göteborgs o Bohus Län, Tjörns härad.
- Valla socken, Tångeröd nr 1-2: Storskifte på inägor 1819. Nedre Tångeröd, Göteborgs o Bohus Län, Tjörns härad.
- Valla socken, Tångeröd nr 1-2: Storskifte på inägor 1834. Carta över In och Utägor till hemmanet Tångeröd Öfwergården uti Göteborgs o Bohus Län, Tjörns härad.

Tekniska och administrativa uppgifter

Bohusläns museum dnr:	16/0029
Lst Dnr:	431-40323-2015
Projektnr:	16012
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Tjörn
Socken:	Valla
Fastighet:	Hövik 5:1
Uppdragsgivare:	Stenungsunds kommun
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Projektansvarig:	Pia Claesson
Fornlämningsnr:	-
Ek. karta:	7B8c/7182
Läge:	X 6 436 907 Y 307713
Meter över havet:	Ca 15-25 m ö.h.
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Projektgrupp:	Pia Claesson, Anna Ihr
Konsulter:	SB Grävtjänst AB
Fältarbetstid:	2016-05-10--05-12
Arkeologtimmar:	64
Undersökt yta:	10 500 m ² (AU-område).
Arkiv:	Bohusläns museums arkiv
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs

Bilaga

Bilaga 1. Schakttabell

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Område	Löpmeter	Lager (m)	Schaktdjup (m)	Fynd	Anmärkning
1	Åkermark	6,7	0-0,15 grässvål; 0,15-0,38 gråbrun humös lera; 0,38-0,4 grå lera	0,40	Obearbetat flintblock	
2	Åkermark	5	0-0,15 grässvål; 0,15-0,35 gråbrun humös lera; 0,35-0,40 gulgrå lera	0,40		
3	Åkermark	5,3	0-0,15 grässvål; 0,15-0,3 gråbrun humös lera; 0,3-0,47 gulgrå lera	0,47	Tegelfragment, obearbetad kvarts, koks	
4	Åkermark	5	0-0,15 grässvål; 0,15-0,27 gråbrun humös lera; 0,27-0,38 gulgrå lera	0,38	Tegelfragment	
5	Åkermark	5,5	0-0,15 grässvål; 0,15-0,28 gråbrun humös lera; 0,28-0,35 gulgrå lera	0,35	Tegelfragment, obearbetad flinta	
6	Åkermark	5,5	0-0,15 grässvål; 0,15-0,33 gråbrun humös lera; 0,33-0,41 gulgrå lera	0,41	Tegelfragment	
7	Åkermark	6	0-0,15 grässvål; 0,15-0,3 gråbrun humös lera; 0,30-0,39 gulgrå lera	0,39	Tegelfragment	
8	Åkermark	4	0-0,15 grässvål; 0,15-0,32 gråbrun humös lera; 0,32-0,37 gulgrå lera	0,37		
9	Åkermark	6	0-0,15 grässvål; 0,15-0,48 gråbrun humös fuktig; 0,48-0,62 grå blöt lera.	0,62	Tegelfragment	
10	Åkermark	5	0-0,15 grässvål; 0,15-0,3 fuktig grå humös silt; 0,3-0,41 grå våt grusig silt	0,41		
11	Åkermark	5	0-0,15 grässvål; 0,15-0,48 grå humös silt, en hel del rötter; 0,48-0,58 grå lera; 0,58-0,61 gulgrå lera	0,61	Moderna sopor som plast mm i de översta två lagren	

Schakt	Område	Löpnummer	Lager (m)	Schaktdjup (m)	Fynd	Anmärkning
12	Åkermark	10	0-0,15 grässvål; 0,15-0,42 gråbrun humös lera; 0,42-0,49 fuktig grå lera; 0,49-0,53 grå fuktig grusig lera	0,53	Obearbetad flinta, tegelfragment, 1 flintavslag	Flintavslag i matjorden
13	Åkermark	5	0-0,15 grässvål; 0,15-0,3 blöt gråbrun humös lera; 0,3-0,44 blöt gul lera	0,44		
14	Åkermark	5,5	0-0,14 grässvål; 0,15-0,37 gråbrun humös lera; 0,37-0,42 gulgrå slitig lera	0,42	Obearbetad flinta, 1 flintavslag, tegelfragment, porslin	
15	Åkermark	5	0-0,9 grässvål; 0,9-0,17 gråbrun humös lera; 0,17-0,27 gulgrå slitig lera.	0,27		
16	Åkermark	5,5	0-0,15 grässvål; 0,15-0,29 gråbrun humös slitig lera; 0,29-0,39 gulgrå silt	0,39	Tegelfragment, 1 flintavslag	
17	Åkermark	6	0-0,15 grässvål; 0,15-0,35 brun humös silt; 0,35-0,47 gulgrå silt	0,47	Fönsterglas, i övrig slagen flinta, tegelfragment	
18	Åkermark	6	0-0,15 grässvål; 0,15-0,25 gråbrun humös lera; 0,25-0,4 grå lera	0,40	Tegelfragment	
19	Åkermark	6,2	0-0,2 grässvål; 0,2-0,45 gråbrun humös sandig silt; 0,45-0,5 gul lerig sand	0,50	Modernt avfall som plast mm	
20	Åkermark	6	0-0,1 grässvål; 0,1-0,3 gråbrun humös lera; 0,3-0,42 ljus sandig lera	0,42	Måttligt med obearbetad flinta, 1 flintavslag, tegelfragment, 1 kera- mikskarva, ngt br lera, måttligt med skörbränd sten	
21	Åkermark	5,5	0-0,1 grässvål; 0,1-0,25 humös mörkbrun sand; 0,25-0,35 lj brun ngt grusig sand; 0,35-0,5 gulbrun grusig melerad sand	0,50	Keramik (rödgoods), glaserat sten- goods, måttligt med skörbränd sten	Fynden kommer huvudsakligen 0,25-0,35 m dj. En tolkning är att ytan använts för avfall då keramiken mm är blandade med modernt avfallsmaterial.

Schakt	Område	Löpmeter	Lager (m)	Schaktdjup (m)	Fynd	Anmärkning
22	Åkermark	4	0-0,1 grässvål; 0,1-0,34 humös m brun slitig sand; 0,34-0,5 lj brun slitig sand; 0,5-0,53 gulbrun finsand	0,53	1 flintavslag, enstaka skörbränd sten	
23	Åkermark	4,5	0-0,1 grässvål; 0,1-0,25 mörkbrun humös sandig silt; 0,25-0,4 gulbrun slitig lera	0,40		
24	Åkermark	5	0-0,1 grässvål; 0,1-0,25 mörkbrun humös sandig silt; 0,25-0,4 gulbrun slitig lera	0,40		
25	Åkermark	6,5	0-0,15 grässvål; 0,15-0,3 blöt gråbrun humös lera; 0,3-0,46 blöt gull lera	0,46	Järnspik, tegelfragment, koks, obearbetad flinta, porslin	
26	Åkermark	7,5	0-0,9 grässvål; 0,9-0,17 gråbrun humös lera; 0,17-0,3 gulgrå slitig lera.	0,30		

